

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA RUSKÉHO A FRANCOUZSKÉHO JAZYKA

EDUARD USPENSKIJ – TŘI Z PROSTOKVAŠINA
(animovaná a tištěná tvorba)

Bakalářská práce

Lenka Palečková

Specializace v pedagogice

Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

2011 – 1014

Vedoucí práce: Mgr. Jiřina Svobodová, Csc.

Plzeň, 15. dubna 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 15 duben 2014

.....
vlastnoruční podpis

OBSAH

2.1 HISTORIE.....	6
2.1.1 České země.....	6
2.1.2 Rusko.....	7
2.2 POHÁDKA.....	8
2.2.1 Folklorní pohádky.....	8
2.2.2 Autorské pohádky.....	8
3.1 ŽIVOT SPISOVATELE	9
3.2 TVORBA.....	10
3.2.1 Dětský prozaik, básník.....	10
3.2.2 Scénárista, dramatik.....	12
3.2.3 Autor učebnic pro děti.....	12
5.1 HLAVNÍ POSTAVY.....	14
5.2 DĚJ.....	16
6.1 TROE IZ PROSTOKVAŠINA.....	19
6.2 KANIKULY V PROSTOKVAŠINO.....	19
6.3 ZIMA V PROSTOKVAŠINO.....	20
7.1 ROLE OPAKOVÁNÍ V POHÁDKOVÝCH NOVELÁCH E. USPENSKÉHO.....	21
7.2 POUŽITÍ GRAFICKÝCH PRVKŮ.....	22
7.3 FONETICKÁ STRÁNKA.....	23
7.4 LEXIKÁLNÍ STRÁNKA.....	24
7.4.1 Epiteton.....	24
7.4.2 Přirovnání.....	25
7.4.3 Personifikace.....	25
7.4.4 Hyperbola.....	26
7.5 AUTORSKÝ KOMENTÁŘ.....	26
7.6 JAZYKOVÁ HRA	27
7.7 ROVINA SYNTAKTICKÁ.....	28
7.9 PRVKY NADPŘÍROZENA.....	32
8.1 TROE IZ PROSTOKVAŠINO.....	35
8.2 KANIKULY V PROSTOKVAŠINO.....	37
8.3 ZIMA V PROSTOKVAŠINO	37
ZÁVĚR.....	39
RESUMÉ.....	40
SEZNAM LITERATURY.....	41
PŘÍLOHY.....	42

---

1. Úvod

Téma mé bakalářské práce se zaměřuje na jedno ze stěžejních děl dětské ruské literatury 20. století „*Трое из Простоквашино*“ (*Troje iz Prostokvašina*) – „*Дядя Фёдор, нёс у кот*“ (*D'ad'a Fjodor, pjos i kot*), jehož autorem je Eduard Nikolajevič Uspenskij a na jeho knižní a následně i filmové zpracování. Jeho tvorbu, a především toto dílo, jsem si vybrala proto, že mě tento animovaný film od prvního zhlédnutí velice zaujal a zajímalo mě, nakolik se shoduje se svou knižní předlohou, protože ne vždy bývá zpracování filmových tvůrců věrné předloze. Dalším důvodem bylo i to, že každý člověk s nostalgií vzpomíná na pohádky, které sledoval v dětství a osobně mě velice zajímalo, jestli jsou nějaké zásadní rozdíly mezi ruskou a českou tvorbou pro děti.

Půvaby dětské knihy odkrývají před každým dítětem nový svět a literatura v tomto věku ovlivňuje nejen jeho budoucí vztah k literatuře obecně, ale utváří i jeho vnitřní svět. Má velký vliv na jeho slovní zásobu, na jeho vyjadřovací schopnosti i na cit pro jazyk. Zároveň ho nevědomky vzdělává, utváří jeho osobnost a nutí ho přemýšlet. Čtenář si tak osvojuje určité etické hodnoty a zásady. O pozitivních efektech četby tak nemůže být sporu.

Jistě bychom našli autory, které měli mnohem komplikovanější životní osud než Eduard Nikolajevič Uspenskij, nicméně jeho život je důkazem toho, že cesty osudu jsou nevyzpytatelné. Vystudoval totiž Moskevský letecký institut a několik let v tomto oboru i pracoval, než se rozhodl naplno věnovat literární tvorbě. I přes to, že to neměl v profesním životě vždy jednoduché, především vinou režimu, je dnes uznávaným dětským autorem nejen v rodném Rusku, ale i mimo něj, a postavičky, které oživil na papíře dnes znají mnohé generace.

Práce je pomyslně rozdělena na dvě části a to část teoretickou, ve které se zabývám dětskou tvorbou obecně, životem Eduarda Uspenského, jeho literární, ale i scénaristickou tvorbou a to především jeho knihy *Kocour, pes a strejda Mudra*. V praktické části jsem se zaměřila na charakteristické jevy různých rovin jazyka, ať roviny lexikální či syntaktické apod.

Během své práce jsem nejčastěji vycházela z českého překladu knihy D'ad'a Fjodor, pjos i kot, jehož autorkou je Valerie Sobotková, dále i z ruského originálu a z animované trilogie Troe iz Prostokvašina, Kanikuly v Prostokvašino a Zima v Prostokvašino.

---

2. DĚTSKÁ LITERATURA

Dětská literatura, neboli literatura pro děti a mládež je součástí umělecké literární tvorby a je určena dětskému čtenáři s ohledem na jeho mentální a rozumovou vzdělanost, a zároveň ho esteticky a eticky vychovává. Rozlišujeme dva druhy literatury pro děti a to literaturu intencionální, která je záměrně psána pro dětského čtenáře, a literaturu neintencionální, která nebyla primárně určena děte, nýbrž dospělým, ale vývojem se z ní stala literatura, kterou dnes čtou děti (J. Verne, bratři Grimmové, u nás K. J. Erben, B. Němcová, v Rusku například pohádky A. S. Puškina).

Literaturu pro děti a mládež je možno dále roztrždit podle věkové kategorie cílové skupiny a to na:

- předškolní věk (3 – 6 let) – leporela, říkanky, hádanky, omalovánky, loutkové divadlo
- mladší školní věk (6 – 11 let) – dobrodružné texty, pohádky, příběhy z přírody, rytmické verše
- starší školní věk (11 – 15 let) – dobrodružná literatura, dívčí romány

Dětská literatura má bezpochyby i své charakteristické rysy. Jedním z nejdůležitějších znaků je vhodně zvolená obtížnost jazyka a to tak, aby to pro daný věk dítěte nebylo příliš náročné a zároveň příliš jednoduché. Text by měl také tématicky odpovídat zájmům dítěte daného věku a s tím souvisí i časté prokládání textu obrázky či ilustracemi. Dále je vhodné používat více dialogů a méně popisných pasáží, dítě neudrží pozornost příliš dlouho a rozhovory jsou tak zpestřením. Dalším významným prvkem je i určitá výchovná funkce daného díla, ve kterém často vítězí dobro nad zlem.

2.1 HISTORIE

2.1.1 ČESKÉ ZEMĚ

V našich zemích si až do 14. století musely děti vystačit s ústní lidovou slovesností či s díly určenými pro dospělé. Jan Amos Komenský, celosvětově uznávaný „učitel národů“, vytvořil *Orbis Pictus (Svět v obrazech)*, vícejazyčný slovník pro děti, bohatě ilustrovaný. Na tehdejší dobu to bylo velice ojedinělé a pokrokové dílo.

První zmínky o literatuře pro děti jako samostatném celku rozpoznáváme v období českého preromantismu a romantismu, ve kterém byl aktivní především Tomáš Štítný ze Štítného.

Nebývalý rozmach zaznamenalo toto odvětví v 18. století. Souviselo to se zvedením povinné školní docházky a od toho se odvíjejících potřeb nových učebnic či encyklopedií. V následujícím století už pak vznikají různé slabikáře a knihy pro děti, především od Aloise Vinařického.

Na konci 19. století se o povznesení a rozvoj tohoto žánru postaral především Alois Jirásek svými *Starými pověstmi českými* a to i přes to, že jeho původním úmyslem nebylo je orientovat dětskému publiku. Dále pak jmenujme Boženu Němcovou, Josefa Václava Sládka či Karla Václava Raise.

Ze skupiny autorů minulého století pak nesmíme pominout například Karla Poláčka, Josefa Foglara, bratry Čapky či autorku dívčích románů Marii Majerovou.

2.1.2 RUSKO

Přesný rok vzniku dětské literatury v Rusku není znám, ale stejně jako ve většině zemí je její vznik velice úzce spjat s ústní lidovou slovesností, kterou na tehdejším ruském území představovaly byliny, písně, balady, a jejichž kořeny sahají až do 10. století.

Od 17. století se pak některá literární díla začala výrazněji zaměřovat na děti, populární byly zejména rytířské povídky („*Legenda o Petrových zlatých klíčích*“) a různé pověsti a pohádky.

Na začátku 18. století za vlády Petra I., který velice dbal na výchovu dětí, měla literatura především výchovnou a vzdělávací funkci spíše než zábavnou. V této době se ve školách učili například i podle *Světa v obrazech* Jana Amose Komenského.

2.2 POHÁDKA

Někdy též označována jako báchorka je epický smyšlený příběh, v které se zpravidla objevují bytosti s nadpřirozenými schopnostmi jako jsou víly, vlkodlaci apod. vedle bytostí lidských. Typickým tématem pohádek bývá boj dobra se zlem, kdy obě dvě strany bývají ztělesněny určitou bytostí s vyhraněnými kladnými, či zápornými vlastnostmi. „*Pohádka je jedinečný umělecký útvar, čerpající svou věcnou existenci z nezníčitelného folklóru, z kultury vpravdě lidové. Pohádka svou jednoduchou fabulí, jasnou polarizací dobra a zla, pochopitelnými zápletkami a krásou jazyka předvádí chaotický a nesrozumitelný svět před vyvíjející se dětskou duší ve srozumitelných obrazech. To je asi ta nejdůležitější funkce pohádky: strukturovat skutečnost. Promluvit jazykem, jemuž budou děti rozumět.*“¹ Pohádky nečastěji dělíme na folklorní a autorské.

2.2.1 FOLKLORNÍ POHÁDKY

Folklorní pohádky bývají nejčastěji výsledkem ústní lidové slovesnosti, byly tak vyprávěním předávány z generace na generaci a za dobu své existence tak zajisté prošly nemalým množstvím úprav. V tomto typu pohádek vystupují vždy kladní hrdinové (Popelka, hodná víla, skřítek) proti hrdinům záporným (zlá macecha, čarodějnice).

2.2.2 AUTORSKÉ POHÁDKY

Autorská pohádka je uměle vytvořené dílo, jehož myšlenka plně náleží autorovi pohádky. Nicméně nelze vyloučit, že se mnozí autoři nechali inspirovat folklorním prostředím. Mezi nejznámější autory autorských pohádek patří např. Hans Christian Andersen, bratři Grimmové, z našich např. Jan Drda.

1

Citáty o pohádkách. *Pohádky pro děti*. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.pohadkyprodeti.cz/bylo-nebylo/citaty-o-pohadkach/>

---

3. EDUARD NIKOLAJEVIČ USPENSKIJ

3.1 ŽIVOT SPISOVATELE

Dětský prozaik, scénárista, básník a dramaturg Eudard Nikolajevič Uspenskij se narodil 22. prosince 1937 v Jegorjevsku v Moskevské oblasti. Již na střední škole vynikal v matematice a nebylo proto divu, že jeho další cesta vedla na Moskevský letecký institut. Už na vysoké škole začal psát krátké povídky, ale i přesto po ukončení vysoké školy v roce 1961 vedly jeho kroky do moskevského závodu na autopiloty pro zkušební rakety. Zpočátku byla jeho tvorba spíše humoristicky a satiricky zaměřena, ale často se musel potýkat s nevolí tehdejšího politického režimu Ruska. „*Jednou jsem si pomyslel, že nejsem dost moudrý na to, abych psal pro dospělé, ale pro děti – prosím, protože kdy jsem byl na dovolené na Krymu anebo na Volze, vždy byly kolem mě samé děti*“² přiznal později Uspenskij, že se k tvorbě pro děti dostal vlastně náhodou.

Jeho dětské verše začaly vycházet spíše jako humoristické v *"Litěraturnoj gazetě"*, a bylo je možné slyšet i v rádiovém pořadu *"S dobrým ytrom!"*. Jeho tvorba, zaměřená na nejmenší čtenáře, však záhy zaujala animátory a na základně jeho knih ožil slavný Čeburaška, krokodýl Evžen (Gena) a všechny postavičky z Prostokvašina i na filmovém plátně. Právě těmito díly se Uspenskij zapsal do paměti nejedné generace ruského národa a na jeho tvorbě vyrůstají děti dodnes, několik desetiletí od jejího vzniku. Aktivně se také podílel na vzniku pořadů v rádiu s názvem *Radion'an'a (Rádio-chůvička)*, *ABVGdejka (ABCDička)*.

Sám autor je velice aktivní ve společenském dění, avšak bylo i období, kdy za téměř 15 let vydal pouze jednu jedinou knihu. „*Když se netiskly knížky, psal jsem hry pro loutkové divadlo, když je zakazovali, pracoval jsem v rozhlase a uveřejňoval své příspěvky v dětských časopisech. Hodně jsem vystupoval na školách a v knihovnách po celé zemi – musel jsem přece něco vydělávat.*“³ V roce 2007 dokonce kandidoval do ruských parlamentních voleb za stranu Občanská síla (dříve Svobodné Rusko), ale neúspěšně.

---

²Společnost. *Hlas Ruska*. [online]. 11.6.2009 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://czech.ruvr.ru/2009/06/11/84392/>

³Společnost. *Hlas Ruska*. [online]. 11.6.2009 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://czech.ruvr.ru/2009/06/11/84392/>

Pouze v Rusku se prodeje jeho knih odhadují na miliony kusů a v každém knihkupectví najdete speciální poličku s knihami Eduarda Uspenského. Globálně byla jeho díla přeložena do 25 různých světových jazyků.⁴ Velice populární je například ve Finsku, kde vyšlo 7 jeho knih, v Číně 5 titulů, v Německu 4 a ve Francii a USA knihy 3, stejně jako u nás. Lidové nakladatelství v Praze vydalo v roce 1972 dílo *Krokodýl Evžen a jeho kamarádi* (o obálku, ilustraci a grafickou úpravu se postaral Vladimír Rocman, o překlad pak Hana Vrbová), to samé nakladatelství pak v roce 1983 vydalo i *Prázdniny s babou Jagou* (ilustrace a grafika Jindřich Kovařík, překlad Hana Vrbová) a v edici nakladatelství Albatros Praha pak v roce 1978 vyšla kniha *Kocour, pes a strejda Mudra* (ilustrace G. Kalikovskij, graficky upravil Josef Hamza, překlad Valerie Sobotková). V současné době má však Eduard Uspenskij velké potíže například v Bělorusku, kde se dostal na listinu zakázaných umělců poté, co podpořil běloruskou opozici v boji proti prezidentu Alexandru Lukaščenkovi, a jeho díla tak nesmí být publikována bez předchozího souhlasu vlády.

V současnosti žije v Moskevském kraji a svá díla vydává v nakladatelství *Samovar*. Se svou ženou Eleanorou se v nedávné době rozvedl, ale i nadále se snaží být dobrým prarodičem i rodičem všem svým dětem (byl třikrát ženat).

3.2 TVORBA

3.2.1 DĚTSKÝ PROZAİK, BÁSNÍK

Jeho první sbírka básní vyšla v roce 1965 pod názvem *Legrační sluně (Směšnoj sl'anok)* a rok poté vyšla první povídka *Krokodýl Evžen a jeho kamarádi (Krokodil Gena i jeho družja)*. V roce 1972 mu vyšly dva tituly, a to *Dolů po kouzelné řece (Vniz po volšebnoj reke)* a *Spolehliví človíčkci (Garantijnyje čelověčki)*. V roce 1973 mu vyšla jedna z čtenářsky nejúspěšnějších knih a sice *Kocour, pes a strejda Mudra (D'ad'a Fjodor, p'os i kot)*. V roce 1983 pak například *Klauní škola (Škola klaunov)*, *Koblížek se drží stopy (Kolobok idět po sledu)* v roce 1987, *25 zaměstnání Máši Filipenko (25 professij Maši*

---

⁴Internetové stránky Eduarda Uspenského. Dostupné z: <http://www.uspens.info/>

Filipenko) v roce 1988, *Plyšová internátní škola: Poučný příběh o holčičce-učitelce a jejích plyšových kamarádech (Měchovoj internat: Poučitel'naja pověst' o děvočke-učitelnice i jejo pušistych družích)* v roce 1989, pokračování *Pan Fjodor, pes a kocour – Paní Fjodorová aneb útěk z Prostokvašina (Tjoľa d'adi Fjodora ili poběg iz Prostokvašino)*, v roce 1994.⁵

I přes to, že je jeho próza a poezie určena především dětem od 6 do 10 let, zhlédne se v ní člověk i o mnoho starší. Uspenskij dokáže mistrně propojit svět reálný se světem fiktivním natolik, že je snadné se ztratit v tom, co je skutečnost a co fikce. Sám autor se netají tím, že je velkým milovníkem zvířat a to se nepochybně odráží i ve výběru jeho hlavních hrdinů, v jejichž rolích se často objevují zvířata, ať už se jedná o psy, kočky, krávy, ale i exotická zvířata jako je například krokodýl. Zvěř to není ale jen tak obyčejná, protože žije částečně lidským životem. Umí mluvit, číst, psát, slaví narozeniny, chodí ke kadeřníkovi, vyšívají, a ovládají tak tedy mnoho dalších lidských činností. I lidská povaha se odráží v každém zvířecím hrdinovi a tak není divu, že jsou nositeli dobrých i špatných lidských vlastností.

Hlavní hrdiny jeho děl je možné zasadit i do současné doby. Velice často jsou zobrazení ve své samotě, ale i přes to zde nalezneme prvky silného přátelství, jehož význam je často zdůrazňován. Poměrně nezvyklá je pak absence čistě negativní postavy. Vždyť i Šapokljak (z knihy *Krokodil Gena i jeho družja*), která dělá hlavním hrdinům mnohé naschvály, nikdy neškodí hlavním hrdinům natolik, aby jim výrazně ublížila. I v těchto dílech však autor nezapře skutečnost, že začínal jako autor satiry, a neváhá se tak dotknout tématu ruské byrokracie.

---

⁵SHKLYARSKA, Viktoria. *Komentovaný překlad dětské knihy Eduarda Uspenského*. Brno, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta

---

3.2.2 SCÉNÁRISTA, DRAMATIK

Rusko je pro svou animovanou tvorbu známo po celém světě a tak není divu, že mnohé Uspenského postavy dříve či později ožily i na filmovém plátně. Největšího úspěchu se dočkala zpracování, ve kterých se objevil slavný Čeburaška - „Krokodil Gena“, „Čeburaška“, „Čeburaška idjot v školu“, „Šapokljak“ z roku 1969 a poté trilogie z Prostokvašino „Troje iz Prostokvašina“, „Kanikuly v Prostokvašino“, „Zima v Prostokvašino“ z roku 1984. Eduard Uspenskij se samozřejmě aktivně podílel na psaní scénáře ke všem filmovým zpracováním jeho námětů.

Velice činným byl i při vzniku rozhlasových pořadů pro děti „Radion'an'a“ (1970) a „ABVGDejka“ (1972), které měly především vzdělávací funkci a učily tak děti například abecedu, geografická pojmenování, skloňování slov apod., vše probíhalo, jak je Uspenskému vlastní, metodou hry.

3.2.3 AUTOR UČEBNIC PRO DĚTI

Tvorba „hravých“ a výchovných učebnic pro děti je zřejmě nejméně známá oblast tvorby Eduarda Uspenského, který za účelem jejich vydávání založil v roce 1992 nakladatelství *Samovar*, pod jehož záštitou vydává svá díla dodnes. Je tak autorem zábavně naučné povídky „Škola klounov“ z roku 1983, která měla dětem pomoci naučit se abecedu, „*Gramota: Kniga dl'a odnogo čitajuščego i djesjati negramotnych*“ z roku 1992 byla také určena předškolákům. V tom samém roce vyšel i „*Biznes krokodila Geny*“. V učebnici, která se stala brzy velmi populární, se skupina kolem krokodýla Geny učila finanční gramotnosti a zásadám ekonomie.

---

4. POHÁDKOVÁ NOVELA JAKO ŽÁNŘ DĚTSKÉ LITERATURY

Dětská literatura v sobě zahrnuje velké množství různých žánrů a pohádková novela je jedním ze zajímavých útvarů této oblasti. A právě v duchu tohoto žánru se nese většina děl Eduarda Uspenského. Ruská filoložka Valentina Zdir charakterizovala pohádkovou novelu slovy: *„Повесть-сказка ставит перед читателем более сложную задачу: на примере вымышленной ситуации предлагает ему разобраться в человеческих отношениях, научиться различать плохое и хорошее в характерах и поступках героев. Повесть-сказка, с одной стороны, создаёт воображаемый мир, а с другой стороны, рассказывает о мире реальном. Сочетание сказочности и реалистичности и определяет специфику этой разновидности литературной сказки.“*⁶

Krátce tak můžeme shrnout pohádkovou novelu jako pohádkový žánr, v němž se prolíná fantazie s realitou, a vzniká tak zcela jiný svět, ve kterém se střetávají reálné bytosti s bytostmi smyšlenými.

Pohádková novela dosáhla svého největšího rozmachu v ruské literatuře v 60. letech 20. století. Mezi autory, řadící se k tomuto uměleckému stylu, patří například Venjamin Kaverin (*О Мите и Маши*), Nikolaj Nosov, autor příběhů s hlavním hrdinou Neznámkem (*Приключения Незнайки и его друзей*, *Незнайка в Солнечном городе*, *Незнайка на Луне*).

Ani v české literatuře není pohádková novela termín neznámý. Mezi autory píšící v duchu pohádkové novely patří například Karel Čapek, Karel Poláček, Marie Majerová či Vladimír Vančura.

---

⁶Rýpalová, Jana. *Pohádková novela A. Volkova*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta

---

5. TŘI Z PROSTOKVAŠINO

Jak je z názvu již patrné, děj pohádkové novely se odehrává ve vsi Prostokvašino. Mnohým tato víska může připadat zvláštní a svým způsobem i strašidelná. Ve vsi nikdo nežije, není tu slyšet bučení krav, kdákání slepic a ani zvuky jiných domácích zvířat, které jsou pro venkov charakteristické. Všichni její obyvatelé se totiž přestěhovali za řeku a vyměnili tak domy s pecmi, sady a zahrady za nový víceposchodový dům na ostrově, který vytvořila řeka. Kolem domu nejsou žádné obchody, silnice, ale ani most, který by je spojoval se starší částí vsi. Jediným obyvatelem Prostokvašina tak zůstal pošťák Pecínek.

I přes fakt, že je tato vesnice pouhým výtvořem fantazie Eduarda Uspenského, objevilo se mnoho lidí pátrajících po tom, kde se tato slavná vesnice může nacházet. Stopu jim dal v 18. kapitole knihy sám autor. Poštovní doručovatel se v dopise totiž podepíše jako „pošťák Pecínek, Kyška nad Smetánkou, okres Máselnice“ (v originále Možajskij okres, který se nachází v Moskevské oblasti).

Jediné místo v Rusku, které nese oficiální název Prostokvašino se nachází v okolí Nižního Novgorodu a na jediné ulici vsi se nachází asi 20 domů. Další stopu Prostokvašina bychom našli na předměstí Petrohradu, ve městě Kolpino, kde stojí celá čtvrť, oddělená od zbytku města řekou, která nese polooficiální název Prostokvašino. Místní obyvatelé rádi vyprávějí, že zde dříve bývala vesnice s názvem Prostokvašino, prý přesně ta, jako v pohádce.

5.1 HLAVNÍ POSTAVY

Pro tvorbu Eduarda Uspenského je charakteristické, že se v ní mísí různorodé charakterové vlastnosti hlavních postav, mezi které velice často patří i zvířata. V Prostokvašino se nám objevují čtyři hlavní postavy, dvě lidské a dvě zvířecí, přičemž každé jsou přisuzovány jiné a specifické povahové rysy.

-
- - strejda Mudra (D'ad'a Fjodor) – je zrzavý chlapec s modrými očima měřící 120cm, předškolního věku, ale už ve čtyřech letech uměl číst a v šesti si už zvládl ohřát polévku. Žije s maminkou a tatínkem ve městě, ale je jedináček. Rodiče na něj nikdy neměli příliš mnoho času a možná i proto se zhlédl ve zvířatech, která si velice často, proti vůli své maminky, nosil domů. Poté, co se seznámí s kocourem Kotvičkou, kvůli kterému vznikne konflikt s rodiči, odjíždí do vesnice Prostokvašino.

Na svůj věk je moudrý a velice samostatný, i ve svém věku se dokáže postarat o dům a domácí zvířata. Právě kvůli své dospělosti se mu přezdívá strejda, nazývají ho tak i rodiče.

- kocour Kotvička (kot Matroskin) – pruhovaný mluvící kocour, racionálně smýšlející, hledající ve všem materiální užitek a upřednostňující ho před duchovními hodnotami. Mluvit se naučil u profesora, který zkoumal řeč zvířat. Kotvička je velice rozvážný a šetřivý, někdy až příliš. Má talent k vyšívání či hře na kytaru. Velice rád si utahuje z dobrosrdečného Ďapky. Umí číst, psát a počítat i šít na stroji.

Jméno získal pro prarodičích, kteří se plavili na lodi. Proto ho strejda Mudra pojmenoval Kotvička. Na moře ho to vždy táhlo, ale bojí se vody.

- pes Ďapka (p'jos Šarik) – potulný vesnický pes s dobrým srdcem, který žil u stejného profesora, jako Kotvička. Ďapka je hodný, vychovaný pes, ale našli ho ve velice zuboženém stavu. Umí kopat brambory zadními packami a mýt nádobí jazykem. Mezi jeho záliby patří myslivectví a fotografování.
- pošťák Pecínek (počtaljon Pečkin) – ve věku 55 let je jediným dospělým hlavním hrdinou. Ve své podstatě není zápornou postavou, není ani zlým člověkem. V jeho charakteru se promítají osobitosti vesnického člověka, který se rád zajímá o dění kolem sebe, a na jeho profesi pošťáka autorův postoj k byrokratickému Rusku.

5.2 DĚJ

Kniha začíná scénou, ve které strejda Mudra poskakuje po schodech a ukusuje si z krajíce chleba se salámem. V tom potkává tehdy ještě bezejmenného kocoura, který ovládá na zvíře věc neobvyklou – umí mluvit. Bydlel totiž u profesora, který studoval řeč zvířat, a tak se učil s ním. Strejda Mudra měl vždy slabost pro zvířata a když se dozví, že kocour žije na půjdě jejich domu, která se ale momentálně opravuje, rozhodne se ho ujmout a vzít domů. Tatínek by byl i pro, aby si nového člena domácnosti ponechali, ale maminka rozhodla jasně, z kočky není žádný užitek a tak dá tatínkovi vybrat, buď půjde kocour nebo ona. Rozhodnutí nebylo těžké učinit a bylo zřejmé, že se s kocourem budou muset rozloučit. Strejda Mudra s tímto rozhodnutím však nesouhlasil a rozhodl se, že si sbalí do batohu své věci a vyrazí s kocourem hledat nový domov. Vše, co po sobě zanechal, byl dopis rodičům.

Nasedli do autobusu jedoucího kamsi do neznáma. Poté, co vystoupili ve vsi, potkali toulavého psa ovládajícího řeč lidí stejně jako kocour Kotvička. Po chvíli zjistili, že oba měli stejného pána – starého pana profesora. Pes Ťapka toužil se přidat k této partě, ale kocourovi se psí společnost příliš nezamlouvala. I přes to byl ale Ťapka přijat. Byl nejvyšší čas se postarat o společnou střechu nad hlavou. Po chvíli hledání našli domek, který vyhovoval všem. Mudra, Ťapka i Kotvička se pustili do úklidu. Poté se vydali se na cestu k řece, aby se umyli. Tam se poprvé setkali s pošťákem Pecínkem.

Nedostatek peněz se parta rozhodla vyřešit nálezem pokladu a o nalezené peníze se rozhodli podělit stejným dílem. Kotvička si pořídil krávu, strejda Mudra traktor a Ťapka loveckou pušku. Mezitím u Mudry doma rodiče zjistili, že syn není doma a podali tak inzerát do novin s přesným popisem.

Po nějaké době se strejda Mudra rozhodl napsat domů rodičům, aby prý se o něj nestrachovali. Dopis ale nedokončil, protože ho venku cosi zaujalo, a tak se psaní ujal Kotvička. I ten po chvíli psaní utekl a tak to vše zbylo na Ťapkovi. Z dopisu pak vznikl podivný slepenec, z kterého rodiče nebyli příliš moudří. Spíše naopak, upadli do mdlob.

Podle poštovního razítka na obálce zjistili název vesnice, odkud dopis přišel. Stálo na něm Kyška nad Smetánkou. Aby Mudru našli, napsali dopisy listonošům všech dvaadvaceti Kyšek, zdali tam nebydlí jejich syn. Nálezci přislíbili odměnu.

Mezitím, co povedená trojice zažívala na venkově různé příhody, rodičům postupně chodily odpovědi na jejich dopisy. Žádná však nepřinesla žádné dobré zprávy. Až poslední, dvaadvacátá, od pošťáka Kolíska, byla ta, na kterou rodiče čekali.

V zimě Mudra onemocněl. A zatímco se Kotvička s Ďapkou o něj starali, objevil se ve dveřích pošťák Kolíska v doprovodu Mudrových rodičů. Zatímco tatínek odjel do města pro léky, zůstala maminka s kocourem sama. Po chvíli byla nucena změnit názor na zvíře, které dříve vyhnala z bytu, a provinile usoudila, že to všechno zavinila ona.

Bylo na čase rozhodnout, zda-li si Mudra vezme kocoura se psem s sebou domů, nebo jestli zůstanou v Prostokvašino. Kotvička a Ďapka se však rozhodli zůstat v Kyšce a postarat se tak o dům i hospodářství. Mudra se vrátil s rodiči do města, nicméně slíbil, že prázdniny budou trávit všichni společně v Kyšce.

---

6. FILMOVÉ ADAPTACE KNIH EDUARDA USPENSKÉHO

Bývá zvykem, že knižní díla slavicí mezi čtenáři úspěch, se dříve či později stanou námětem pro filmová zpracování, ať už se jedná o film, celý seriál nebo animovanou tvorbu. Nejinak tomu bylo i v tvorbě E. Uspenského, která právě díky práci filmařů mohla oslovit mnohem širší spektrum diváků. Autorovy postavy tak přináší radost již několik desítek let prostřednictvím animovaných i hraných filmů.

Uspenskij se během každého natáčení vždy aktivně podílel na tvorbě scénáře a bedlivě dohlížel i na práci filmových tvůrců. Rád vyjadřoval své názory ohledně obsazení herců ve filmech hraných, nebo podoby či dabingu ve filmech animovaných.

Hraného zpracování se dočkala pouze dvě díla Uspenského. Film „*Tam, na něvědomých dorozkach*“, který vznikl na motiv povídky „*Vniz po volšebnoj reke*“ v roce 1982, režie se ujal M. Juzovskij, hudbu složil V. Daškevič. A v roce 1991 vznikl film s názvem „*God chorošego rebjonka*“, natočený podle povídky se stejnojmenným názvem, jejíž autory byl E. Uspenskij a E. de Grun, nizozemská spisovatelka. Režie se ujal B. Konunov.

Světověznámou partu okolo Čeburašky si vzal na starost režisér Kačanov, o scénář se samozřejmě postaral Uspenskij, a nakonec z toho vznikly čtyři filmy s názvy „*Krokodil Gena*“ (1969), „*Čeburaška*“ (1971), „*Čeburaška idjot v školu*“ (1983), „*Šapokljak*“ (1974). I dnes, kdy je tomu téměř čtyřicet let od natočení, má postava Čeburašky i nadále místo v srdcích všech generací. O jeho velké popularitě svědčí i fakt, že se ušatý Čeburaška stal maskotem ruských sportovců na zimní olympiádě v Turíně v roce 2006.

Na námět jedné knihy, *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*, zvládli filmoví tvůrci natočit celou trilogii příběhů z Prostokvašino.

6.1 TROE IZ PROSTOKVAŠINA

První z dílů celé minisérie kreslených filmů spatřil světlo světa v roce 1978 a vznikl ve spolupráci se studiem „Sojuzmul'tfil'm“. Na přání režiséra Vladimíra Popova, byla tvorba obrazů rozdělena mezi několik umělců. Levon Chačatryan pracoval na vzhledu rodičů d'adi Fjodora i pošťáka Pečkina. Nikolaj Erykalov měl na starosti všechna zvířata – vytvořil tak vzhled Matroskina, Šarika i krávy. Pouze postava straky nemohla po dlouhou dobu získat určitou podobu. Každého umělce, který se objevil ve studiu proto prosili o námět, nakonec straka získala podobu, kterou jí dal L. Švarcman, tvůrce Čeburašky.

Na filmu, který trvá necelých 19 minut se podílelo mnoho lidí. Mezi animátory, oživující postavičky patřili např. Marina Voskan'ac, Marina Rogova, Sergej Marakasov, Dimitriy Anpilov, Galina Zebrova a Renata Mirenkova. Hudební podklad k celému filmu složil Jevgenij Krylatov. A proto, že postavy na plátně samozřejmě i mluví, bylo potřeba vybrat vhodné hlasy, které by je namluvily. D'ad'u Fjodoru tak hlas paradoxně propůjčila žena, Maria Vinogradova. Jeho matku namluvila Valentina Talyzina a otce German Kačín. Pošťáka Pečkina nadaboval Boris Novikov. Zvířecím hrdinům pak propůjčili hlas například Lev Durov, který namluvil Šarika, a Oleg Tabakov, jeden z nejuznávanějších ruských divadelníků, k nám promlouvá hlasem Matroskina.

6.2 KANIKULY V PROSTOKVAŠINO

Druhý ze série kreslených filmů se objevil na plátnech v roce 1980. Mnozí tvůrci, pracující na předchozím filmu, zůstali, někteří se obměnili. Režie se opět chopil Vladimír Popov. V závěrečných titulcích můžeme opět spatřit jména animátorů jako jsou Renata Mirenkova, Marina Bockan'ac, Marina Rogova, El'vira Maslova. Přibyla ale jména Vladimira Vyšegorodceva, Nataliji Bogomolovy či Jurije Kuzjurina. Jevgenij Krylatov se osvědčil v roli kompozitora a tak není divu, že jeho hudba doprovází i tento díl.

6.3 ZIMA V PROSTOKVAŠINO

Třetí z řady filmů natočených podle předlohy E. Uspenského D'ad'a Fjorod, pjos i kot byl natočen v roce 1984. Režisérem, jak už se stalo zvykem, byl Vladimir Popov. Animace měl opět na starosti tým ve složení El'vira Maslova, Marina Rogova, Galina Zebrova, Jurij Meščerjakov a Vladimir Vyšegorodcev.

Skladatel Jevgenij Krylatov napsal hudbu i k tomuto filmovému dílu a texty k písním, které ve filmu zaznějí, pak pomáhal psát i sám Uspenskij. Píseň „*A ja vsjo časče zamečaju*“ nazpíval Oleg Tabakov a píseň „*Kakby ne bylo zimy*“ si zazpívala Valentina Tonkunova. Druhá jmenovaná píseň pak několikrát vyšla ve sbornících „*Pesni iz mul'tfil'mov*“.

---

7. UMĚLECKÁ SPECIFIKA TVORBY EDUARDA USPENSKÉHO

Není pochyb o tom, že dětská literatura si žádá užití specifických jazykových prostředků. Od běžně užívaného jazyka se odlišuje především svou obrazností, jasností, emocionální zabarveností, metaforičností a blízkostí k ústní lidové slovesnosti. Děti odlišně vnímají svět kolem nás, mají jiný systém hodnot a oplývají unikátní vlastností vytvářet si své vlastní imaginární světy. Bezpochyby se pak tyto prvky odráží i v uměleckém zpracování dětských knih, tedy i v dílech Eduarda Uspenského.

7.1 ROLE OPAKOVÁNÍ V POHÁDKOVÝCH NOVELÁCH E. USPENSKÉHO

Důležitým uměleckým prvkem v dílech dětské literatury je opakování. V uměleckých textech plní různé funkce: zesílení příznaku, rytmizaci, znásobení určitého humoristického nebo satirického prvku. Nejčastěji tak dochází k opakování zvuků, slov, morfémů, synonymů nebo celých syntaktických konstrukcí. V dílech E. Uspenského tento jev objevíme velice často.

Funkce pokračování děje:

*Мама слушала, слушала - и раз, в обморок упала!*⁷

Maminka poslouchala, poslouchala – a najednou padla do mdlob.

*А Шарик думал, думал и ничего придумать не мог.*⁸

A Ěapka myslel, myslel, ale za živý svět nemohl na nic přijít.

Funkce znásobení/umocnění děje:

Возница шапку снял и в воздух подбросил.

Высоко, высоко, под облака.

Kočí sundal čepici a vyhodil jí vysoko převysoko, až někam k oblakům.

---

⁷USPENSKIJ, E., N., *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja litěratūra, 1974., Str. 63

⁸Ibid, str. 87

Synonomická opakování:

Я ничей. Я сам по себе мальчик. Свой собственный. ⁹

Čí by! Ničí! Svůj.

Syntaktický paralelismus

K syntaktickému paralelismu dochází, opakují-li se v textu stejné nebo podobné syntaktické konstrukce.

Дорогие мои родители! Папа и мама! Я вас очень люблю. И зверей я очень люблю. ¹⁰

Moji drazí rodiče! Tatínku a maminko! Mám Vás hrozně moc rád. A zvířata taky.

7.2 POUŽITÍ GRAFICKÝCH PRVKŮ

Grafická forma textů, zejména v dětské literatuře, mívá velký význam. Ať se jedná o různé typy písma, členění odstavců, řádkování či interpunkce. Jejich úkolem není jen upoutat pozornost čtenáře na určitý moment textu, ale velkou roli mají i v případě mluveného přednesu daného textu, kde nám určují intonaci.

ЗАВОД ЖЕЛЕЗНОТРАКТОРНЫХ ИЗДЕЛИЙ.

ТР-ТР МИТЯПРОДУКТОВЫЙ. 20 л.

ТОВАРНА НА ЖЕЛЕЗНОТРАКТОРОВЕ ВYROBKY

TRK-FRK MICHAL – potravinový – 20 ks

V tomto případě má použití specifických grafických prvků (velkých písmen, samostatný odstavec) význam upoutání pozornosti čtenáře.

---

⁹USPENSKIJ, E., N., *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja litěratūra, 1974. str. 18

¹⁰Ibid, str. 8

7.3 FONETICKÁ STRÁNKA

Zvuková stránka jazyka je jednou z jeho základních rovin. Fonetické prvky v textech tak hrají velice důležitou roli a bavíme-li se o literatuře dětské, mají roli ještě důležitější. Vždyť věk 5-7 let je jeden z nejdůležitějších pro vývoj výslovnosti dítěte. Fonetické roviny si všímáme především proto, že jejím prostřednictvím se autor snaží přiblížit jazyku svých čtenářů a na druhou stranu pomocí hry a různých říkanek a rýmů docílit toho, aby si děti snáze zapamatovaly některá nová slova.

Na následujících ukázkách je zřejmá role rýmu, který danému textu dodává na rytmu. V obou případech pak vedle originálu zůstal rým zachován i v českém překladu Valerie Sobotkové.

Кот как захохочет:

- Ты его еще Рексом назови. Или Тузиком. Тузик, Тузик, съешь арбузик!¹¹

Kocour se rozchechtal:

„To už teda rovnou Rex. Anebo Brik. Briku, Briku, Bričku, neběhej tu v tričku.“¹²

Понятно, - говорит парикмахер. - На хвосте кисточка, в руках тросточка, в зубах косточка. Это уже не Шарик, это жених получается!¹³

„Jasně,“ uculuje se kadeřník. „Na ocásku štětičku, v ruce hůlčičku, v zubech kostičku. Studený čenich, hotový ženich!¹⁴

---

¹¹USPENSKIJ, E., N., *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja litěraura, 1974. ,str. 80

¹²USPENSKIJ, E., N., *Kocour, pes a strejda Mudra*. Překlad Valerie Sobotková. Praha: Albatros, 1978.str. 77

¹³USPENSKIJ, E., N., *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja litěraura, 1974.,str. 70

¹⁴USPENSKIJ, E., N., *Kocour, pes a strejda Mudra*. Překlad Valerie Sobotková. Praha: Albatros, 1978.str.

7.4 LEXIKÁLNÍ STRÁNKA

V pohádkové povídce Eduarda Uspenského *Kocour, pes a strejda Mudra*, a v jeho tvorbě obecně, je možné nalézt velké množství básnických přívlastků, prostřednictvím kterých dává autor slovům nový význam, přičemž původní zaniká. Objevíme zde mnoho metafor, metonymií, hyperbol, které především oživují text a přidávají mu na obraznosti.

Nejvýznamnější roli z lexikálního hlediska pak má v daném textu metafora. Metafora je jedním z básnických přívlastků, během kterého dochází k přenášení původních významů na nový předmět a to na základně vnější podobnosti. Metafory, coby obrazná pojmenování, bývají složitě překládána z cizích jazyků a ne vždy jde metaforu z jednoho jazyka přeložit jako metaforu i do jazyka jiného. Bývají často kulturně či historicky podmíněny.

*Шарик даже в обморок упал от удивления. Потом вскочил из обморока и за другой конец скатерти ухватился.*¹⁵

*Ťapka až padl do mdlob, jak ho to překvapilo. Když z nich vypadl, popadl ubrus za druhý konec a táhne, co mu síly stačí.*¹⁶

Metafora zahrnující slovesa, „vypadnout z mdlob“ podtrhuje rychlost děje.

7.4.1 ЕПИТЕТОН

Epiteton je básnický přívlastek, který výslovně pojmenovává vlastnost substantiva.¹⁷ Popisuje vlastnost osoby, předmětu nebo jevu.

„весёлый трактор“

---

¹⁵USPENSKIJ, E., N., *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja literatura, 1974., str. 29

¹⁶USPENSKIJ, E., N., *Kocour, pes a strejda Mudra*. Překlad Valerie Sobotková. Praha: Albatros, 1978. str. 29

¹⁷*Encyklopedický slovník češtiny*. Příprava vydání, Petr Karlík, Jana Pleskalová. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 604 s. [ISBN 80-7106-484-X](#). S. 127.

„veselý traktor“

7.4.2 PŘIROVNÁNÍ

Přirovnání je pojmenování na základně srovnání jednoho předmětu s předmětem druhým. Pomáhá k oživení textu. Nejčastěji se tvoří pomocí částice „jako“.

И стал Шарик фотоаппарат ждать, как дети ждут праздника 1 Мая.¹⁸

A tak se Āarka tēšil na ten fotoaparát jako malé dítě na vánoce.

7.4.3 PERSONIFIKACE

Nejčastěji ze všech básnických přívlastků se v pohádkové novele E. Uspenského objevuje personifikace, tedy přisuzování lidských vlastností neživým předmětům.

Наконецписьмо дяди Фёдора в город приехало.¹⁹

Nakonec se dopis od strejdy Mudry přece jen dostal do města.

*Песню какую-то запел тракторную, и поехали они в город на полной
картофельной скорости.²⁰*

*Trk-frk Mihal byl celý šťastný, zvesela si zanotoval nějakou traktori písničku a
uháněl do města plnou bramborovou rychlostí.*

---

¹⁸USPENSKIJ, E., N., *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja literatura, 1974., str. 82

¹⁹Ibid., tr. 63

²⁰Ibid, str. 118

7.4.4 HYPERBOLA

Hyperbola představuje záměrné zveličení skutečnosti za účelem zdůraznění.

После этого письма мама с папой полчаса в себя приходили, все лекарства в доме выпили ²¹

Trvalo to dobrou půlhodinku, než se tatínek s maminkou kapánek vzpamatovali.

V tomto případě však nebyla hyperbola přeložena do českého jazyka a zůstala pouze v originále.

7.5 AUTORSKÝ KOMENTÁŘ

Mimo hlavní dějovou linii v povídkových novelách Uspenského stojí autorské komentáře, které se nejčastěji obrací k dětem nebo i k hlavním hrdinům děl za účelem doplnění, vysvětlení jevu, který by nemusel být malému čtenáři známý.

А навстречу им какой-то дядя бежит. Румяный такой, в шапке. Лет пятидесяти с хвостиком. (Это не дядя с хвостиком, а возраст у него с хвостиком. Значит, ему пятьдесят лет и еще чуть-чуть. ²²

А ту jim běží naproti nějaký děda, celý brunátný a v zimní čepici, tak padesát a chloupek – ne čepice, ale ten děda – prostě něco málo přes padesát roků.

А что такое «связи»? – спрашивает дядя Фёдор. – Это знакомства деловые, – объясняет кот. – Это когда люди друг другу хорошее делают ни с того ни с сего. Просто постарой памяти. ²³

„Jak jsi to říkal? Co že tam máš?“ vyzvídá strejda Mudra.

---

²¹USPENSKIJ, E., N., *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja literatura, 1974., Str. 66

²²Ibid.str. 18

²³Ibid. str. 80

„Konexe. Takové... prostě pracovní styky,“ vysvětluje kocour, zkrátka když si lidi navzájem vypomůžou, jen tak ze starého přátelství.“²⁴

7.6 JAZYKOVÁ HRA

Jazyková hra představuje práci s jazykovými znaky, které vnáší v jazyk dětské literatury element neočekávanosti a nestandardnosti.

„Тридцать шесть и шесть у меня. Кажется, все в порядке.“

„Какое там в порядке!“ - кричит кот. „У вас же температура сорок два!“

„Почему?“ - испугался Печкин.

„А потому что тридцать шесть у вас и еще шесть. Сколько это вместе будет?“

Почтальон посчитал на бумажке. Сорок два вышло.²⁵

„Трицет šest šest, vsecko v pořádku.“

„Pěkně v pořádku!“ křičí kocour. „Máte čtyřicet dva – a prý v pořádku!“

„Jak pak že to?“ vylekal se Pecínek.

„Трицет šest a šest je kolik?“

Pošťák Pecínek vytáhl tužku a papírek a rozvážně počítal.²⁶

V tomto případě kocour pomocí hříčky přesvědčuje Pecínka, že je doopravdy nemocný.

---

²⁴USPENSKIJ, E., N., *Kocour, pes a strejda Mudra*. Překlad Valerie Sobotková. Praha: Albatros, 1978., str.72

²⁵USPENSKIJ, E., N., *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja literatura, 1974., srt. 112-113

²⁶USPENSKIJ, E., N., *Kocour, pes a strejda Mudra*. Překlad Valerie Sobotková. Praha: Albatros, 1978., str. 100

7.7 ROVINA SYNTAKTICKÁ

Pro posílení jazykové charakteristiky textů pro děti je možné používat nejrůznější prvky syntaktické roviny. V dílech Eduarda Uspenského hraje největší roli dialog, který je často velice živý. Dialogy v díle Kocour, pes a strejda Mudra můžeme charakterizovat jako jednoduché, objevují se v nich prvky hovorového jazyka. Velice často objevíme různé druhy vět jednoduchých, osobních i neosobních, které jsou ale vzhledem k povaze textu vhodné.

- Я теперь многое поняла. Если дядя Федор найдется, я для него няню заведу. Чтобы ни на шаг от него не отходила. Он тогда никуда не убежит.

- И ни капельки ты не права, - говорит папа. - Он же мальчик. Ему нужны приятели, чердаки, шалаши разные. А ты из него барышню кисельную делаешь.

- Не кисельную, а кисейную, - поправляет мама.

- Да хоть клюквенную! - кричит папа. - Он же мальчик! Сейчас даже девочки пошли шурум-бурумные! Я вот мимо детского сада проходил, когда там ребят спать укладывали. Так они на кроватях чуть не до потолка прыгали. Как кузнечики! Из штанишек выскакивали. Мне и самому так прыгать захотелось!

- Давай, давай! - говорит мама. - Прыгай до потолка! Выскакивай из штанишек! Только сына я тебе портить не позволю! И никаких собак у нас дома не будет! И никаких кошек! Уж в крайнем случае я на черепаху соглашусь в коробочке.²⁷

„Leccos jsem ted' pochopila. Jestli se k nám strejda Mudra vrátí, vezmu k němu chůvu. Ani na moment ho nesmí spustit z očí. Aspoň nikam neuteče.“

„To by nebylo zrovna to pravé!“ řekl tatínek. „Je to přece kluk. Potřebuje kamarády, půdy, všelijaké staré kůlny – a ty bys z něho chtěla udělat skleničkovou slečinku!“

---

²⁷USPENSKIJ, E., N., D'ad'a Fjodor, pjos i kot. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja litěratūra, 1974, str. 65

„Jakou skleničkovou – myslíš skleníkovou, ne?“ opravila ho maminka.

„Třeba skleněnkovou!“ křičí tatínek. „Jednou je to kluk, tak co! Dneska už holčičky vyšly z módy. Tuhle jsem šel kolem školy, zrovna dávali děti spát. Skákaly na postýlkách až do stropu. Jako kobylky. Divže nevytlily z kalhotek. Hned jsem měl sto chutí taky si pěkně zaskákat.“

„Prosím, prosím!“ povídá maminka. „Skákej si třeba na lustr! Třeba i z kalhot vyleť! Ale neopovažuj se mi kazit syna. A pamatuj si: žádné psy tady trpět nebudu! A kočky jakbysmet. Nanejvýš želvu, tu bych možná dovolila, pěkně v krabičce.“

Tato ukázka v sobě zahrnuje téměř všechny charakteristické znaky literárního stylu Eduarda Uspenského, nejen roviny syntaktické. Jde o velice živý dialog, pravděpodobně výměnu názorů, a tak jsou vhodně užity krátké, výstižné věty. Hojně se vyskytují věty rozkazovací, opět dáno povahou výchozího textu.

Dalším důležitým syntaktickým prvkem, vyskytujícím se v daném textu, je parcelace výpovědi. Ta posiluje výraznost textu, zdůrazňuje detaily, podtrhuje význam určitých částí výpovědí, které autor považuje za důležité.

Тр-тр – это сокращённо «трактор». А «Митя» – это значит «Модель инженера Тяпкина. Который тебе письмо написал.»²⁸

TRK-FRK – to je zkratka TraKtor FRKavý, prostě při jízdě frká a MICHAL znamená Model Inženýra Chudáčka Aloise. Toho, co ti posílá ten dopis.

---

²⁸USPENSKIJ, E., N., *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja literatura, 1974, str. 39

7.8 OBRAZ RUSKA

Eduard Uspenskij ve svých dílech nikdy nezapřel svůj literární původ, a to sice humoristické a satirické povídky, které psával již za dob svých vysokoškolských studií. Ale i poté, co se přeorientoval výhradně na dětskou literaturu, nikdy si ve svých dílech neodpustil menší kritiku společenských poměrů v tehdejší Rusku. Nikdy se však nejednalo o satiru nijak ostrou a výraznou, Uspenskij ji čtenářům dokázal vždy zaobalit do milého, nenásilného hávu, vždyť je to pro děti. V díle „Troje iz Prostokvašino“ je z tohoto hlediska bezpochyby nejvýraznější postavou pošťák Pecínek. Tento maloměstský úředník středního věku znázorňuje hned několik nepříliš lichotivých vlastností ruské národní povahy. Nejvíce záleží si dává na vyhlášené ruské vlastnosti – byrokracii. Pečlivě dbá na to, aby vše proběhlo tak, jak má, podle nařízení a předpisů. Nejvíce zřejmé je to v devatenácté kapitole, v které se řeší předání objednaného domácího sluníčka trojici hlavním hrdinům. Proto ale, že nemají potřebné dokumenty, rozuměje občanský průkaz, nezbyde jim nic jiného než si vypomoci drobnou lstí a zaměnit tak krabice, aby svůj balík získali.

„Tuhle vám přišel balík. Tady je. Akorát že vám ho se mi zdá nedoručím“ Jelikož nemáte dokumenty.“

„Tak proč jste ho ho pak teda přinesl?“ diví se strejda Mudra.

„Jelikož je na to předpis. Přejde zásilka, musím ji doručit. Nejsou dokumenty, nesmím ji dát z ruky.“

Kocour křičí:

„Okamžitě mi ten balík dejte! Nevidíte tu adresu?“

„Průkaz totožnosti, prosím!“ povídá Pecínek.

„Tlapky, ocas, fousiska – to vám nestačí?“

Ale s Pecínkem to není lehké:

„Řádný průkaz totožnosti musí mít tuhle razítko a tadyhle číslo. Máte jářku číslo na ocas? A fousy, holenku, ty se dají tuze snadno zfalšovat. No nic, musím odnést tu zásilku zpátky.“²⁹

---

²⁹USPENSKIJ, E., N., *Kocour, pes a strejda Mudra*. Překlad Valerie Sobotková. Praha: Albatros, 1978. str. 91

V následující ukázce je zřejmá neústupnost pošťáka Pecínka, zarytě trvajícího na předpisech. Ten slovo „předpis“ obecně rád zmiňuje a odvolává se na něj.

„Správné, nesprávné, hlavně podle předpisu. Ať vás mám rád nebo nemám, ať si mi vás bude líto, nebo ne – předpis je předpis.“³⁰

Další jeho vlastností, která se zde velice projevuje, je fakt, že za mnohým hledá svůj vlastní prospěch a užitek. Nejvíce je tato vlastnost vidět v dvanácté kapitole, kdy se Mudrovi rodiče rozhodnou napsat dopis do všech Kyšek nad Smetánkou, zda-li se u nich neschovává jejich syn, a tomu, kdo jim tuto informaci poskytne, slíbí odměnu. A na to pošťák Pecínek slyšel. Už se viděl, jak roznáší poštu na novém velocipédu a zaslepen odměnou neváhá, a odpovídá Mudrovým rodičům, dokonce mu utrhne knoflík jako důkaz.

Nakonec je to vždy ale na individuálním posouzení každého čtenáře, v čem on sám shledává tyto satirické zmínky o národním charakteru.

7.9 PRVKY NADPŘÍROZENA

Není pochyb o tom, že výskyt nadpřirozených jevů je jednou ze charakteristických vlastností dětské tvorby, bez které si pohádku, či pohádkovou novelu v tomto případě, nemůžeme dnes již představit. Dětská fantazie mnohdy nezná hranic a děti pak velice často přebírají části světa smyšleného i v opravdovém životě. A ne příliš reálnými prvky se to v díle E. Uspenského jen hemží. K tomu, vymyslet takový svět, jako je Prostokvašino, je zapotřebí velké fantazie a tu Eduard Uspenskij samozřejmě má. Vládne ale také mimořádným talentem tento svět popsat tak, aby se mladému čtenáři co nejvíce přiblížil.

První, ne tak úplně reálnou postavou, je sám hlavní hrdina strejda Mudra. A to i přes to, že se vzhledem ke své samostatnosti zdá být snem každých rodičů. Vždyť kolik

---

³⁰USPENSKIJ, E., N., *Kocour, pes a strejda Mudra*. Překlad Valerie Sobotková. Praha: Albatros, 1978., str. 91

---

děti předškolního věku by dokázalo vést samostatnou domácnost a ke všemu se ještě starat o ne tak typická domácí zvířata? Asi jen strejda Mudra.

Velice zajímavá je i situace kolem profesora Řečislava Slovíška, profesora studujícího řeč zvířat a autora několika lidsko-zvířecích slovníků, od kterého se Punt'a s Ťapkou leccemu přiučili, a proto ovládají činnosti zvířatům ne zcela běžná.

Dalším výrazným výtvozem autorovy fantazie je pak existence traktoru se jménem TRK-FRK MICHAL, který přišel strejdovi Mudrovi poté, co si o něj zažádal dopisem. Nechtěl ale jen tak obyčejný traktor, ale veselý. A dostal ten nejveselejší z celého závodu. Jezdí totiž na veškeré potraviny, ale aby nebyl příliš rozmazlený, nejčastěji jezdil na brambory. Je to tedy pomocník v hospodářství vsutku ojedinělý.

Při jeho pojmenování si autor, a potažmo pak překladatel, pohráli se zkráceninou počátečních písmen z TRaKtor FRKavý a MICHAL proto, že je to Model Inženýra CHudáčka Aloise. TRK-FRK MICHAL je sám o sobě zajímavým prvkem v celém díle. Autor mu přisuzuje některé lidské vlastnosti, je například velmi vybíravý, co se jídla, tedy paliva, týče.

„Zastavovat u každé chalupy, u každé restaurace! To snad není traktor, ale bumbrlíček. To mě nakrk, ten náš Trk-frk. Ať se jde vycpat, celý inženýr Chudáček takového žrouta vymyslet!“

Ale později už ho popisují jako *„Veselého chlapíka s modrou kabinou z umělé hmoty a s koly ze železa“*.

Neméně zajímavý je i příběh domácího sluníčka, o které v souvislosti s nadcházející zimou požádal kocour Kotvička, díky kterému se i v těch největších mrazech měli doma cítit jako v létě.

„Vybalil z krabice papír složený do trubičky. Byl to velikánský obtisk a na něm vytištěné slunce. Jenomže ne barvičkami, ale tenoučkými měděnými drátky. Stačilo je obtisknout na strop a zapojit do zásuvky.“³¹

---

³¹USPENSKIJ, E., N., *Kocour, pes a strejda Mudra*. Překlad Valerie Sobotková. Praha: Albatros, 1978., str. 96

---

8. KNIHA VS. FILM

Vytvořit věrnou filmovou adaptaci knižní předlohy nebývá pro tvůrce lehký úkol. Je zřejmé, že představa přesného, doslovného zpracování je nemožná, a to povětšinou z toho důvodu, že by se se vše nevešlo do požadované stopáže filmu. Před filmovými tvůrci tak vzniká nelehký úkol – rozhodnout se, jaké scény ve filmu vypustit a to, co je důležité pro vývoj děje a jeho celkové pochopení, naopak ponechat, případně rozpracovat více, než je v knize.

8.1 TROE IZ PROSTOKVAŠINO

Animovaný film Troe iz Prostokvašino se v mnohém odlišuje od své knižní předlohy. Jazykové zpracování však zůstalo věrné originálu, všechny charakteristické znaky tvorby Eduarda Uspenského zůstaly zachovány a tak tedy i ve filmu objevíme jednoduché věty, nikterak složitou slovní zásobu či živé dialogy. Je pochopitelné, že mnohé dlouhé pasáže byly pro potřeby filmu zkráceny, jde například o dopisy hlavních aktérů, ze kterých ve většině případů vidíme pouze několik prvních vět.

Z hlavních protagonistů, které se objevují v knize, zde nalezneme všechny kromě traktora TRK-FRK MICHALA. Pouze kráva Micka se ve filmu pouze mihne a na děj má tak o poznání menší vliv než v knize.

Na první pohled se může zdát, že filmové zpracování odpovídá tomu knižnímu i po stránce obsahové a dějové, ale není tomu tak. První velké rozdíly nacházíme zhruba v části odjezdu d'adi do Prostokvašina, kde je ve filmu zcela vynechána pasáž popisující pojmenovávání kocoura. Knižní scénu, která líčí hledání nového bydlení ve vsi, bychom také hledali marně. Tyto scény byly pouze vypuštěny na rozdíl od situace, během které dochází k prvnímu seznámení hlavních hrdinů s pošťákem Pecínkem. Podle knihy ho poprvé spatřili po cestě od řeky, kdy jim doslova běžel naproti. Toto si filmoví tvůrci

---

trochu poupravili a vznikla scéna, během které pošťák Pecínek nahlíží oknem do obydlí, které si v tu chvíli hlavní hrdinové zabydlují.

Další scénou, která se objevila ve filmu, nikoli však v knižní předloze, je ta, ve které se maminka a tatínek strejdy Mudry radí o dalším postupu v pátrání po svém synu. Tatínek se zmiňuje o zprávě, kterou podají do novin. Ve filmu йе можно слышет její přesné znění, v knize však nikoliv. Zpráva vypadá takto : „*Пропал мальчик, зовут Дядя Фёдор. Рост - метр двадцать. Если кто увидит, пусть нам сообщит...*“³² . K oznámení v novinách je pak přidána i fotka hledaného. Tím však děj okolo článku nekončí. V okamžiku, kdy je pošťák Pecínek indisponován po prvním setkání se strakou neustále opakující jeho vlastní slova, uvidí v novinách strejda Mudra oznámení jeho rodičů. Ani o tomto se kniha však nezmiňuje a je to tedy pouze výsledek fantazie filmových tvůrců.

Předlohy se nijak nadržují ani scéna, ve které strejda Mudra píše domů svým rodičům, aby o něj neměli strach. V knize je tato situace poměrně podrobně rozpracována a to tak, že Mudra napíše několik vět, poté spatří děti hrající si venku s drakem a odběhne. V dopise tak pokračuje kocour. Ten však po chvíli uslyší ve sklepě myši a do třetice pak pokračuje pes. Ve filmu je tento obraz vykreslen nepatrně jinak. A to sice tak, že během psaní dopisu vidí strejda Mudra z okna krávu Micku spásající vyprané prádlo, které se sušilo venku, hoch tak musel odběhnout a zachránit, co se dalo. V dopise pak pokračoval pouze pes, nikoliv kocour. Ten v tu chvíli pomáhá venku.

Ve filmu se také objeví situace, během které se pošťák Pecínek objeví u Mudrových rodičů s tím, že viděl jejich výzvu a že ví, kde se jejich dítě nachází. Rodiče tak nepíší oněch 22 dopisů do všech Kyšek nad Smetánkou a tudíž ani nepřichází odpověď od pošťáka Pecínka. Osoby Pecínka se týká i další výrazná úprava knižní předlohy, a sice slibovaná odměna za nález syna. V knize dostane Pecínek pouze losy, nikoli vytoužený velocipéd. To ve filmu ho vidíme s radostí kroužit po místnosti na červeném velocipedu.

Film Troe iz Prostokvašino končí stejně jako kniha uzdravením nemocného Mudry a odjezdem zpět domů.

---

³²USPENSKIJ, E., N., *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja litěratura, 1974.

8.2 KANIKULY V PROSTOKVAŠINO

Druhý z řady filmů se knižní předlohy nijak zvláště nadržují. Jeho děj je z velké většiny podle knihy *Kanikuly v Prostokvašino*. Ve filmu se tak objeví celkem 4 kapitoly, avšak bez výrazných úprav děje či dialogů, dá se tak říci, že to, co se s knihy objevilo na plátně, se drží přelohy. Strejda Mudra se ve filmu pouze vrací do Prostokvašina na prázdniny, v knize však nikdy ves neopustil. Z knihy se tak ve filmu objeví scéna, ve které se narodí tele, dále pak jen zmatky kolem lovecké zkušenosti psa Ťapky

Jak sám název napovídá, děj nás přenáší do letních prázdnin, kdy celá rodina plánuje odjet na dovolenou. Trávit prázdniny u vody a s rodiči je však to poslední, co si strejda Mudra přeje a tak na nádraží nasedá do jiného vlaku než rodiče a odjíždí směrem Prostokvašino za svými zvířecími přáteli.

Jednou ze scén, která je jaksí napůl podle knihy a napůl smyšlená je ta, ve které zvou hlavní hrdinové pošťáka doručujícího balík na čaj. Pro získání balíku však nemají potřebné dokumenty a tak ho musí získat lstí. V knize je v onom balíku domácí sluníčko, které jim má zaručit přísun světla a tepla v nadcházející zimě. Ve filmu však tento balík přišel od rodičů z rekreačního resortu a nachází se v něm fotoaparát pro Ťapku a zpráva, že je brzy přijedou navštívit.

Film končí příjezdem rodičů do vsi a prohlášením maminky, že prázdniny mohou konečně začít.

8.3 ZIMA V PROSTOKVAŠINO

Poslední film z trologie natočené podle knihy *D'ad'a Fjodor, pjos i kot* se drží předlohy Eduarda Uspenského ze všech nejméně. Dialogy mezi hlavními hrdiny probíhají

---

rychleji, než bylo zvykem u předchozích filmů, a jsou také o něco náročnější z hlediska slovní zásoby.

První obraz nás zavádí do Prostokvašina, nikoliv však do příjemné nálady. Matroskin s Šarikem se pohádali, protože si pes nekoupil na zimu válenky, ale drahé tenisky. Žijí spolu opravdu jako kočka a pes. Veškerou komunikaci mezi nimi nyní zajišťuje pošťák Pečkin, který nosí telegramy z jednoho rohu pokoje do druhého. Kdo ví, jak by to to v Prostokvašino dopadlo, kdyby na oslavu Nového roku nepřijel Fjodor s tatínkem. Jenže jejich auto po cestě zapadlo v hlubokém sněhu, a tak byla na pomoc přivolána všechna zvířata. Zatímco pes i kocour byly nuceni táhnout auto, udobřili se. Pečkin si nedovede představit novoroční program bez televizoru a tak se rozhodnu společně koukat na mamínčino vystoupení, kvůli kterému údajně nemohla přijet do Prostokvašino. Zvuk televizoru ale nefunguje a tak hlavní hrdinové koukají pouze na matčín obraz. V tom ale uslyší zvuk zpěvu. Ukázalo se, že koncert byl nahrán a maminka přijela do vsi na lyžích.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo bližší seznámení s dílem Eduarda Uspenského D'ad'a Fjodor, pjos i kot (Kocour, pes a strejda Mudra) i s jeho filmovou podobou s názvem Troe iz Prostokvašina. Analyzovala jsem jak knižní, tak filmové materiály, a na základě výzkumu jsem poté posoudila, nakolik je filmové zpracování věrné původní myšlence Uspenského.

V úvodní teoretické části jsem se pokusila o obecnou charakteristiku dětské tvorby, jejích typů, zákonitostí, ale i nejvýznamnějších představitelů nejen u nás či v Rusku, ale i ve světě. Poté jsem se zaměřila na pohádkovou novelu, žánr, v jehož duchu s vzniklo již mnoho děl pro děti, a jež je zároveň i jedním z charakteristických rysů tvorby Eduarda Uspenského, protože velká většina jeho děl se dá popsat právě jako pohádkovou novelu.

V druhé části, která byla spíše prakticky orientována, jsem nastínila základní jazykové prostředky literárního stylu E. Uspenského a to jak z hlediska fonetického, lexikálního či syntaktického. Poznatky jsem se pak vždy pokusila co nejlépe doložit příklady z daného díla. Dále jsem pak porovnávala, nakolik se liší ono známé filmové zpracování příběhů z Prostokvašina oproti tomu, jak to Uspenskij sám původně zamýšlel. Nicméně je pochopitelné, že do několikaminutového filmu není možné vměstnat celou knihu.

Autor samotný je pak postavou nesmírně zajímavou. I přes to, že vystudoval vysokou školu technického typu, ovládá jazyke dítěte, dokáže vytvářet fantaskní světy, o kterých se nám ani nezdálo. Dokáže propojit svět reálný se světem úplně jiným, lepším. Jeho díla nabízí nejen malému čtenáři únik od reality všedních dní. Uspenskij si vás získá svou jednoduchostí, lehkostí, nadhledem, tím, jak se raduje z maličkostí. Autor nepochybně ví, co dítě předškolního věku, na které je jeho tvorba zaměřena především, potřebuje a chce.

Tvorbu Eduarda Uspenského bych doporučila nejen dětem, ale snad i dospělým, kteří se nebojí nostalgicky zavzpomínat na dětství, ale stejně tak dobře by mohla sloužit i mnohým rodičům coby příručka světem svého dítěte.

RESUMÉ

The target of my bachelor's work was familiarization with the writing of Eduard Uspenskij called Uncle Fyodor, his dog and his cat but also with a movie based on this story. I analyzed the book, but also the film materials and then I've tried to compare, how truthful is the movie.

At first I've tried to describe children's literature in general, its types and others, but also the most not only Czech, but also Russian and other world authors. After that I've tried to focus on fairy tale novella as one of the most common genre among children's literature. At the second part I've decided to describe Uspenskij's writing style.

The author by himself is an incredibly interesting person. Even though he has studied at the aviation institute in Moscow, he can perfectly describe the world children see, the language they use and he's a master at creating fictional worlds and offer a small getaway from everyday life. His style is simple, but he definitely knows, what most of the children need.

SEZNAM LITERATURY

- ARZAMASCEVA, I., *Garantijnyj skazočnik Eduard Uspenskij*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja literatura, 1993.
- ČERNOUŠEK, M., *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990.
- HAVRÁNEK, Bohuslav. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Academia, 1989.
- CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J., *Kontury české literatury pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984.
- KOPECKÝ, L., HAVRÁNEK, B., HORÁLEK, K., *Velký rusko-český slovník*. Praha: Nakladatelství Československo-sovětského institutu, 1952-1964.
- MINERALOVA, I., G., *Dětskaja literatura: Učebnoje posobije dl'a stud. vysš. uč. Zavedenij*. Moskva: Vlados, 2005.
- NIKOLAJEV, P., A., *Russkie pisateli 20. veka: biografičeskij slovar'*. Moskva: Naučnoe izd-vo "Bol'saja Rossijskaja enciklpedija, 2000.
- USPENSKIJ, E., N., *D'ad'a Fjodor, pjos i kot*. Moskva: Izdatelstvo Dětskaja litěratūra, 1974.
- USPENSKIJ, E., N., *Kocour, pes a strejda Mudra*. Překlad Valerie Sobotková. Praha: Albatros, 1978.
- Troe iz Prostokvashino*. Vladimir Popov. SSSR, 1978.
- SHKLYARSKA, Viktoria. *Komentovaný překlad dětské knihy Eduarda Uspenského*. Brno, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta.
- Эдуард Николаевич Успенский: *Лучный сайт автора*. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.uspens.info>
- Společnost. *Hlas Ruska*. [online]. 11.6.2009 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://czech.ruvr.ru/2009/06/11/84392/>
- Encyklopedie CoJeCo*; [online]. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.cojeco.cz>

ПŘÍЛОУ

Slovníček

ИСПОРТИТЬ (что) повредить, изменить, переделать к худшему, хуже прежнего
Был бы сам хорош, так бы люди не испортили.

Сойти с характером — два человека рязново характера, не понимают друг друга

выскакивать- ырываться откуда прыжком, выметываться скачком. Заяц выскочил из лесу

клад - спрятанные, чаще всего зарытые в землю вещи

пещера - природные подземные ходы,

пропадать - теряться, деваться невесть куда, исчезать; Куда моя шапка пропала?

Ошейник - Ремешок или металлическое кольцо с застежкой, надеваемые на шею животного

конверт - сорочка письма, бумажная сумка

караул - Группа вооруженных людей, охраняющая кого-л., что-л.

Бобренка - Детеныш бобра.

промокнуть до ниточки — насквозь, полностью (вымокнуть, намокнуть, промочить); об одежде на ком-либо

Промок до последней нитки и к вечеру начал потихоньку покашливать.

Жулик - плутоватый человек, склонный к мошенническим проделкам.